

NEKROLOG

Za JUDr. Vlastimilem Ševčíkem

prof. JUDr. Pavel Holänder, DrSc.*

* soudce Ústavního soudu ČR

Dne 15. prosince 2002 zemřel vážený kolega JUDr. Vlastimil Ševčík, soudce Ústavního soudu. Odešel po nemoci, jejíž rychlý průběh nás, jeho kolegy, zastihl nepřipravené - do poslední chvíle byl postavou, osobností, která svojí autoritou a aktivitou profilovala a výrazně spoluutvářela podobu Ústavního soudu.

Úmrtí blízkého a vzácného člověka nás nutí k zastavení, které by umožnilo uvědomit si a pochopit jeho hodnotu pro nás samotné.

JUDr. Vladimír Ševčík se narodil 2. září 1927 v Ostravě. Po ukončení gymnázia maturitou v roce 1946 studoval na Právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, doktorát práv získal v roce 1950. Patřil ke generaci, jež měla ještě příležitost poznat nejslavnější osobnosti brněnské právnické školy, patřil k těm, jež jako mladí adepti práv navštěvovali semináře Františka Weyra, či přednášky Vladimíra Kubeše. Od roku 1951 do roku 1953 absolvoval čekatelskou praxi u Krajského soudu v Ostravě. Po složení justiční (soudcovské) zkoušky byl soudcem Krajského soudu v Ostravě, později předsedou senátu Okresního soudu v Karviné. Rezignace na soudcovský úřad v roce 1954 byla projevem jeho stanoviska k dění 50-tých let. Poté byl vedoucím správního oddělení ředitelství ČSAD Ostrava. Od roku 1955 do roku 1992 působil jako advokát, zprvu jako člen krajského sdružení advokátů v Ostravě a později v samostatné advokátní kanceláři v Ostravě. Ve volbách v roce 1990 byl zvolen poslancem Federálního shromáždění, kromě toho i členem výboru ústavně-právního a mandátového a imunitního. Vrcholem jeho politického působení lze označit étos a angažmá. s jakými se ujal funkce zpravodaje Sněmovny lidu a společného zpravodaje ústavněprávních výborů obou sněmoven Federálního shromáždění ČSFR k návrhu Listiny základních práv a svobod a uvození ústavního zákona k ní. V roce 1992 byl jmenován místopředsedou Ústavního soudu ČSFR. Po zániku federace působil ve funkci poradce předsedy Nejvyššího soudu. Byl členem sekce pro trestní právo hmotné studijního kolegia Ústředí České advokacie v Praze. 15. 7. 1993 byl prezidentem republiky Václavem

Havlem jmenován soudcem Ústavního soudu České republiky. V průběhu 90-tých let přednášel na Právnické fakultě UP v Olomouci.

JUDr. Vlastimil Ševčík byl příkladem člověka, jehož zlomová historická doba našla mravně i odborně připraveného klást základy nového demokratického státu. Činil tak jako politik, pak jako soudce ústavních soudů, československého a posléze českého, činil tak, jsouc vzdělaným a přemýšlivým právníkem. i jako autor četných teoretických prací z oboru ústavního práva a konečně i jako vysokoškolský učitel. Vyústěním, myšlenkovým završením, a dnes i jeho myšlenkovým odkazem, vycházejícím z řady jeho předchozích publikací, se stala monografie „Právo a ústavnost v České republice“ (Eurolex Bohemia, Praha 2002, 356 s.). Kniha, jež je především reflexí deseti let obnovené české státnosti, je pokračující výpovědí účastníka, pozorovatele i hodnotitele události, je výpovědí vzdělaného a v české historii hluboce zakořeněného právníka, politika krátké revoluční doby, soudce ústavních soudů, i vysokoškolského učitele. Základní myšlenkou, k níž se opakovaně vrací, kterou zkoumá hledisky rozličných otázek, je paradox mezi patriotismem a úctou k vlastní státnosti, jež se historicky jeví pojmově spjata se státním bytím, na straně jedné a mezi „až hostilním podezíráním a výtkám“ státu, jenž „byl ve svých funkcích a moci zeštíhlován, až pod egidou samospasitelnosti nestřeženého trhu byl z řady z nich vyřazen.“

Svoje právní přesvědčení demokrata promítl i do řady nálezů Ústavního soudu v jejichž přípravě působil v postavení soudce zpravodaje. Za všechny zmíním poslední náleze ze dne 2. října 2002, u jehož přednesu jsme již my, jeho kolegové, cítili boj s krutou bolestí. pramenící ze zákeřné nemoci. Klíčová teze, již v souvislosti s posouzením ústavnosti zákonodárné procedury vyslovil, přesně ilustruje jeho smysl postihnout podstatu věci a jeho schopnost vyjádřit ji krásným, archaizujícím právníckým jazykem: „v parlamentní demokracii politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny vyjádřené svobodným hlasováním; podmínky, které za kautel ústavou výslovně

vyjádřených zajišťují ústavní legitimitu a legalitu přijatého rozhodnutí, a které relevantní většiny v průběhu zákonodárského procesu vytvářejí, jsou ovšem rozličné a téměř vždy se upínají nejen k materii, která je předmětem jednání a následného rozhodnutí, ale samy jsou při vzniku zejména většiny ad hoc ovlivněny také daným časem, resp. okolnostmi, které z něj plynou. Takto ustavené většiny pro přijetí rozhodnutí (schválení návrhu zákona) relevantní jsou (mohou být) ovšem proměnlivé, a to nezřídka natolik, že ve zmíněných souvislostech v průběhu času svou početní relevanci mohou (mohly by) ztratit a stát se menšinou, která by však byla vystavena nebezpečí zvratu dříve přijatého rozhodnutí. Ochrana takto vzniklých většin, přesněji, jejich dříve přijatých rozhodnutí, je proto nezbytná nejen z hlediska stálosti právních aktů, ale představuje, jako důsledek dosažené shody v daném čase (kompromisní politické vůle), také jednu ze záruk ústavnosti, která vylučuje z rozhodování svévoli.“

Hvězdnou hodinou Ševčíkova politického a právního působení se stalo jeho vystoupení ve Federálním shromáždění ve funkci zpravodaje Sněmovny národů a společného zpravodaje ústavněprávních výborů k návrhu Listiny základních práv a svobod dne 8. ledna 1991. Sugestivním jazykem a laserovým paprskem zvýraznil to nejvýznamnější: „po desítkách let útlaku občana jako jedince a jedince jako občana, po létech, v nichž hodnota a význam lidského života pod šálivou etiketou pomyslného celospolečenského blaha a prospěchu byly sníženy na obsah pouhé pracovní síly, kterou bylo zapotřebí jen jakž takž udržovat při životě, po desítkách let ničení a mravního nihilismu a v době, kdy od propasti hospodářské i mravní nás dělí toliko krůček, je na nás, abychom - doslova z trosek - zcela rozrušeného právního systému a právního vědomí postavili občana opět na mís-

to, které mu již od minulých staletí právem náleží, abychom mu nejen v ekonomické sféře, ale i v ústavních jistotách vytvořili podmínky pro lidsky důstojný, bezpečný a pokud možno i šťastný život.“ Krédo, jež u této příležitosti vyslovil na okraj moci soudní, bylo bytostně krédem jeho vlastním: „v lidské společnosti není, nebylo a zřejmě nikdy nebude spravedlnosti absolutní, jestliže ona vůbec existuje. Maximem, které můžeme očekávat a od našich soudů také právem vyžadovat, je spravedlnost lidská, spravedlnost založená na dosaženém stupni lidského poznání, na odpovědně vytvořeném právním řádku a soudcovském svědomí. A právě o toto svědomí jde především. Soudcovská moc ... musí být nezávislá, nezávislá nejen institucionálně, tedy v zákonech a právním řádku vůbec, ale též - ne-li především - v osobnostech soudců. Mluvím-li o soudcovských osobnostech, činím tak záměrně, neboť chci tím říci, že toliko osobnost soudcova v tom nejširším a nejpůvodnějším smyslu, osobnost se všemi lidskými hodnotami a životními zkušenostmi odlišuje soudce od pouhého justičního úředníka v taláru.“

Právníkový rozměr Ševčíkovy osobnosti byl dán jeho teoretickou erudicí a praktickou zkušeností, schopností přesného pojmenování jádra řešených problémů, schopností nemilosrdně odhalit argumentační pochybení, či deficity jiných, důstojností vystupování, jakož i vzácným smyslem pro krásu právního jazyka. Nadto byl patriotem, chovajícím v úctě hodnoty českých dějin a milujícím českou literaturu a český jazyk. Byl silnou osobností, ovlivňující své okolí, zdánlivě introvertní, ve chvílích pohody ale s přátelským úsměvem, na něž se nezapomíná.

Budete nám, vašim přátelům a kolegům, pane doktore, chybět.